

Sait Faik ve Epilepsi

Sait Faik and Epilepsy

Aytaç Yiğit

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı

Özet

Bu yazıda, Sait Faik'in hikayelerinde tasvir ettiği çeşitli epilepsi vakaları incelenmiş ve Sait Faik'in epilepsiye ilgisini açıklamak için bir hipotez öne sürülmüştür.

Summary

This paper examines the various cases of epilepsy described in the novels of Sait Faik and a hypothesis is proposed to explain Sait Faik's attention for epilepsy.

Giriş

Sait Faik Abasıyanık (1906-1954), yirminci yüzyılın en önemli Türk hikayecilerinden biridir. Epilepsi, Sait Faik'in eserinde birçok defa beliren bir tema olarak dikkatimi çekti. Bu yazıda, Sait Faik'in hikayelerinde tasvir ettiği epileptik nöbetleri ve benzer olayları inceledim. Sonunda, Sait Faik'in epilepsiye ilgisini açıklamak için bir hipotez öne sürdüm.

Gereç ve Yöntem

Sait Faik'in Bilgi Yayınevi tarafından basılan Bütün Eserleri'ni okuyarak, "sara", "nöbet", "kriz" ve "bayılma" gibi sözcüklerle nitelediği "hastalık" vakalarını taradım ve epilepsiyle ilgili bulduğum vakaların bir dökümünü çıkardım. Bu vakaları, Sait Faik'in tasvirinde öne çıkan klinik özellikleri tahlil edilerek, epileptik nöbet, epileptik olmayan nöbet veya diğer paroksizmal olaylar biçiminde sınıfladım.

Bulgular

Sait Faik, dört ayrı yerde «sara» veya «sara nöbeti» nitelemelerini kullanmıştır.

Vaka.¹ "Medarı Maişet Motoru" romanında, Fahri'nin karısı Melek'in geçirdiği «sara nöbeti», ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir:

«Fahri, bir yağmurlu havada öldü. Melek, vapurda milyonla hissin, azabın, sevginin, yumuşaklığın, hafifliğin, ağırlığın... kopuk kopuk binlerce hadisenin, Fahriden, kendisinden, babasından duyulma en uzak lafların kafasına girip çıktıklarını duymuştu. Bir aralık başı dönmüş, ona bir âlemin içine yuvarlanıyormuş gibi gelmişti. Bu âlemin kendine mahsus aydınlığından o kadar çabuk uyanmıştı ki, kalbinin demir bir elle sıkıldığını duydu. Ayakları yalnız bir et, kemik külçesiydi. Sinirleri bütün kuvvetleriyle gerilmiş, sonra bırakılmışlar, fakat bir türlü eski hallerini alamamışlardı. Elini başına götürmek istedi. Vapurun içinde, boylu boyunca koşmak arzusu duydu. Düştü. Eve, onu ağzı köpük içinde, burnu kanlı, bir gözü mosmor götürdüler. İşte bu sara nöbetinin sabahında, bir ölü uyanışıyla halsiz, bir üç aylık ateşli hastalıktan kalkmış gibi dükkana vardığı zaman öğle olmuştu. İçinde, ölen adamla dostluğunun kırıldığını duyuyordu. Sanki bütün dostluk o sara nöbetinin içindeymiş, o nöbetle beraber geçmişti.»

Sait Faik'in de «sara nöbeti» olarak nitelediği bu olayda, Melek'in yere düşmesiyle birlikte, «ağzı köpük içinde, burnu kanlı, bir gözü mosmor» olması, bir tonik-klonik nöbetin olağan görünümünün bir anlatımıdır. Ardından bütün gün süren «halsizlik» de, tonik-klonik nöbet için tipiktir. «Sinirleri bütün kuvvetleriyle gerilmiş, sonra bırakılmışlar» ifadesi ise, ilk bakışta konvülsiyonun anlatımına benzetilebilirse de,

Anahtar kelimeler: Epilepsi, nöbet, hikaye

Key words: Epilepsy, seizure

Yayın kabul tarihi: 09.03.2009

düşmeden önce ve bilinç açıkken olduğu için, bu yoruma uymamaktadır.

Tonik-klonik nöbetten önce, başının dönmesinden düşmesine kadar olan belirtiler, aura sayılabilir; sanki «ona bir âlemin içine yuvarlanıyormuş gibi gelmesi», derealizasyon biçimindeki bir "dreamy-state" yaşantısının anlatımıdır. Buna karşılık, başının dönmesinden önceki belirtileri ise, prodrom saymak belki uygun olabilir.

Vaka.² "Su Basması" hikayesinde, bir sel felaketinden sonra «sara tutan» bir kızdan bahsedilmiştir:

«Hacı'nın ne damı, ne buzağısı, ne malağı, ne çiti, ne de evi kaldı. Bir oğlu suya karıştı gitti. Babası, korkudan, su çekildikten sonra üç ay yaşadı. Öteki kızını sara tuttu. Karısı ne ettiğini hala bilmez.»

Bu «sara» nöbetinin hiçbir ayrıntısı tasvir edilmemiştir; dolayısıyla, nöbet tipini sınıflamak mümkün değildir. Bununla birlikte, karşılaştırıldığı felaketselere bakarak, «sara» damgasının vurgulanması, özellikle dikkat çekicidir.

Vaka.³ "Gümüş Saat" hikayesinde, kendince bir «sinir hastalığını» taklit eden bir çocuk tasvir edilmiştir: «Hastalık bende babam öldüğü gün başladı. On bir yaşındaydım. (...)

Onun ölümüyle beraber başlayan sinir hastalığım; bayılmalarım, titremelerim doktorları bile aldatmıştı. Sahiden hasta olduğumu sanıyorlar, tebdili hava tavsiye diyorlardı. Ama ben, kendim çok iyi biliyordum ki hasta değildim. Nasıl becerirdim? Bilmem. Tiril tiril titrer, hayaletler görür gibi haykırır, düşer bayılırdım. Baygınlığım sırasında bütün sözleri işitir, doktorun nabzımı tuttuğunu bilir, ama dudaklarımı kenetler, ısıtır, köpükler saçardım. Hepsini biliyorum.»

Bu tasvir, tonik-klonik nöbeti taklit eden, psikojenik kaynaklı bir epileptik olmayan nöbete uymaktadır. Nitekim çocuk, nöbet geçirmekteki niyetini açıklar:

«Bunu niçin yapardım, bilir misiniz? Babamın ölüsünü kıskanırdım da ondan. Herkes onun ölümüyle âlakadardı. Komşulardan tutun da kahvedeki arkadaşlarına kadar! Ne hakları vardı? Onu yalnız ben seviyordum. O halde ben düşünüp üzülmeliydim. Onlara ne oluyordu? İşte, etrafımı saranların babamın ölümünü benimle âlakadar olup unutmaları için bu sinir buhranı oyunlarına başlamıştım.»

Demek aldatma çabası başarılı olmuş ki, «saralı» diye damgalanmaya kadar varır:

«Çocuklar beni görünce saldırırlardı: "Sıska, deli, saralı sıska..." diye.»

Vaka.⁴ "Köprü" şiirinde, «sara» tutan kişilerden bahsedilmiştir: «Bazen birdenbire sarası tutup düşerek...

Nereden gelir, nereye giderler

Küçük parmaklarını birbirine vererek?

Bunlardır Köprü'nün sairfilmenamları.»

Bu «sara» nöbeti ayrıntılı olarak tasvir edilmediği için, nöbet tipini sınıflamak mümkün değildir; belki düşme, tonik-klonik nöbet lehine yorumlanabilir. Burada dikkati çeken bir nokta, «sara» ve «sairfilmenam» ("uyurgezer") nitelermelerinin yan yana gelmiş olmasıdır. Sait Faik'in gözünde, «sarası tutanlar» ile «sairfilmenamlar» arasında bir fark yokmuş gibi görünmektedir.

Sait Faik, dört ayrı yerde daha, «sairfilmenam» nitelemesini kullanmıştır.

Vaka.⁵ "Ormanda Uyku" hikayesinde, kısa bir tasvir bulunmaktadır:

«Öyle olmasa insan, hâlâ kendini rüyada sanacak ve bir sairfilmenam korkusuyla en küçük bir çıtırtıdan, uyanıverecek...»

Bu tasvir, «rüya» görme ve «en küçük bir çıtırtıdan, uyanıverme» gibi özellikleriyle, olağan "uyurgezerlik" vakalarına pek uymamaktadır. Asıl önemli ipucu ise, başka bir yerdedir:

«Tam iki senedir insanlardan kaçıyordum. Ne sevincim, ne kederim belliydi. Yalancıkdan seviyordum. Dilim paslı, uykum berbattı. Ama şimdi, karides avlayan balıkçıların ışıklarıyla geçen hastalığıma inanmıyorum. Ne bromüre, ne de fosfatlara muhtacım.»

«Tam iki senedir insanlardan kaçmaya» yol açan bu «hastalık», olağan bir "uyurgezerlik" olmasa gerektir. Nitekim «bromür», hikayenin yayımlandığı 1939 yılında, epilepsi tedavisinde kullanılan en önemli ilaçtı.

Vaka.⁶ "Rıza Milyon-er" hikayesinde, beklenmedik bir kaza sonucunda ölen bir "uyurgezer" tasvir edilmiştir:

«Tüccar Rıza Milyon-er'in Sâir-fi-l-menâm hastalığına müptela olduğu, geceleyin gelen bir kriz neticesinde pencereden sokağa düştüğü anlaşılmış.»

Babası, Rıza'nın on altı yıl önce başlayan «hastalığını» şöyle anlatır:

«Ulan, sen askerde iken gider, başkasının yatağına oturur konuşmuşsun gece yarısı.»

Babasının Rıza'yı götürdüğü doktor da, ona şu soruları sorar:
«- Kendini odanın ortasında bulduğun zaman şaşırır mısın?»
«- Kendini sofada bulduğunun sabahı nasıl uyanırsın?»
Ne Rıza ne de babası, bu hastalığı ciddiye alır:

«Demek ki, hasta masta değil.»

«Bir şeyin yokmuş ulan!»

«Ne bok yemektir bu! Hiç haberin olmaz mıydı? Uykuda gezme hastalığı da olur muymuş? Böyle hastalık mı olurmuş?»

Zaten hastalık da, bir süre sonra geçer:

«Ama işte on beş senedir, bir gece bile kendini odanın ortasında bulmamıştı.»

Her ne kadar Sait Faik buna «sâir-fi-l-menâm hastalığı» («uyurgezerlik») dese de, Rıza'nın yatağına dönmeden uyanması ve bir «kriz» sırasında ölmesi, «uyurgezerlik» için pek olağan sayılamaz. Kaldı ki, babasının on altı yıl önce götürdüğü doktor, Rıza'nın filminde «toplu iğne büyüklüğünde bir siyahlık», bir «kara leke» görür. Böyle bir yapısal beyin lezyonu da, uyurgezerlikten çok epilepsi lehine yorumlanabilir.

Vaka.⁷ «Uykuda Cinayet» adlı çevirisinde de, yine bir «uyurgezer» tasvir edilmiştir:

«Çünkü çocukluğumdan beri birçok defa tıpkı böyle Carol'un evine gittiğim gibi rüyamda kalkıp gezdiğim olmuştur.»

Bu «uyurgezer», sevgilisinin öldürüldüğü haberini alınca, bu olayı rüyasında gördüğü için, onu bir «nöbet» sırasında kendisinin öldürmüş olabileceği korkusuna kapılır:
«Rüya görmedim. Bir sairfilmenam nöbeti içinden kalkıp Carol'a gitmişim ve öldürmüşüm demek...»

«Uyurgezerlik» olaylarından biri, ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir:

«Geçenlerde bir defa benim odama geldin. Uyandım. Yataktan sıçradım. «Ne istiyorsun?» diye sordum. Cevap vermedin. Bir şey arıyor gibiydin. Hiçbir şeye çarpmadan dolaştın.

Sonra nihayet aradığını buldun. Benim çantamdı. Açtın. Yüzüme attığın için sana kızıp da elinden aldığım bilyanı aldın. Pıt diye çantayı kapadın. Dışarı çıktın. Seni takip ettim. Hırkanı çıkarıp yerine astın. Güzel güzel yattın. Ben böylesini hiç görmedim.»

Bu anlatım, özellikle amaçlı davranışın becerikliliği bakımından, olağan bir «uyurgezerlik» için fazla renkli görünmektedir. Öte yandan, uyanık haldeyken tasvir edilen bir başka «nöbet» de, «uyurgezerlik» teşhisine gölge düşürmektedir:

«Garip garip fikirler kafama girip çıkmaya başladı... Uyuyor gibi idim... Hasta idim... Sayıklıyordum.

Birisi bana çarptı. Özür diledi. Kendime geldim. Baktım ki Royal kahvesinin önündeyim. Halbuki Londra Pavyon'un önünde gazetemi açıp okumaya başlayalıdan beri bir adım atmadığımı sanıyordum. Demek ki koskoca bir caddeyi yürümüş Royal kahvesinin önüne sanki uykuda gezenler gibi varmışım. Uykuda gezen! Sairfilmenam!»

Hem uykuda hem uyanıkken geçirilen böyle bir «nöbet», uyurgezerlikten çok epilepsiyi telkin edebilir. Yine «kriz» nitelmesi de, epilepsi lehine yorumlanabilir:

«Çocukluğumdaki saffet, büyük bir krizle nihayet bulunduğu zaman artık masumluk da bitip tükenmiştir. Çocukluk hali, çocukluk tabiatının güzelliği ancak o hal tamamen bittikten sonra keşfedilir.»

Vaka.⁸ «Sairfilmenam» başlıklı bir hikaye daha vardır:
«Eve böylece döndüğüm akşamların birinde nefes almadan yatağa girip horlamaya başlamıştım. Gariptir, ben kendi horlamamı mükemmelen işitir ve horlamam kesildi mi ben de uyanırım. Sanki o illet benim zavallı annemmiş gibi, otuzundan sonra bile böyle ninniyle uyutur. Birdenbire kapı çalındı, horultum durmuştu. Fakat tabiatımın aksine uyanamadım. Uykumun arasında çalınan bu kapının açılmayacağı gayet tabiidir. Rüya görseydim belki sola dönerken bir kapı açıldığına ve bir garip gölge ile karşılaştığıma zahip olabilirdim. (...)

Bu yarı uyanık uykumda, zil çalmakta devam etti ve nihayet dayanamadım, ben ettim sen etme, dedim. Gittim kapıyı açtım.»

Bu anlatımda, anlatıcının sanki uyanıkmiş gibi davranması

ve olup biteni hatırlaması, olağan "uyurgezerlik" nöbetine uymamaktadır. Uyurken horlaması ve horlama kesilince uyanması ise, "uyurgezerlik" veya epilepsiden çok, "uykuda solunum durması sendromu" lehine yorumlanabilir.

Sait Faik', «sara nöbeti» ve «sairfilmenam nöbeti» dışındaki başka olayları da «nöbet» nitelemesiyle tasvir etmiştir.

Vaka.⁹ "Düğün Gecesi" hikayesinde, «sıtma nöbeti» olarak nitelenen bir olay tasvir edilmiştir:

«Ahmet, sessizce yürüyerek kadının karşısındaki sedire oturdu. Sinirli elleriyle kafasını sıktı, sıktı... Düşünemiyordu. Yalnız kulakları haddinden fazla yağmuru ve köyün seslerini büyüterek duyuyor, başka bütün hisleri gevşemiş çıkrıklar gibi baş döndürücü bir hızla yerinde dönüyorlar ve bu yeri Ahmet bir türlü bulup çıkaramıyordu. Bozukluk kafasında değildi. Köpekler sussa, yağmur bir lahza dinse, birçok şey düşünebilecekti. Odayı mavi ışıklarla aydınlatan fosforlu şimşekler çakıyordu. Bunlardan birinin aydınlığında Ahmet, o zamana kadar acayip odada yapayalnız hapsedildiğini zannederken, karşısında büyük gözleri korkulu bir kadın gördü. Bu mavi şimşek ışığı, sanki ondan geliyormuş, o beyazlı mahlukun şalvarı içinden çıkıyormuş sandı. Kestane dikenleri batmış avuçları mı acıyordu? Yoksa, bu akşam çok yemişti de, bu ağrı ve ağırlık midesinden miydi? Gözleri bulandı, kafası uyuştı, terleri soğudu. Ve bir sıtma nöbeti içinde titreyerek olduğu yere çöreklendi.

Sabaha karşı uyandığı zaman, kadını, sedirin öbür köşesinde âdeta şalvarının içinde uyumuş buldu.»

Sait Faik, hikayelerinde «sıtma» ve «sıtma nöbeti» nitelemelerini sıkça kullanmıştır. Bununla birlikte, bu nöbetin yüksek ateş olmadan ve ruhsal zorlanma altındayken ortaya çıkması gibi, «gözleri bulandı, kafası uyuştı, terleri soğudu» ifadeleri de, bir «sıtma nöbeti» olmaktan çok, psikojenik kaynaklı bir epileptik olmayan nöbeti telkin etmektedir.

Sait Faik, «bayılma» diye nitelediği olaylar da tasvir etmiştir.

Vaka.¹⁰ "İki Kişi Arasında" hikayesinde, anlatıcının «ilk defa gördüğü» bir «bayılma hadisesi» tasvir edilmiştir: «Evelsi akşam vapurda giderken bir büyük şehirden bir büyük şehre gelen aç bir kadının bayıldığını gördüm. Yanakları çökmüş, yüzü tatlı bir çocuk yüzü halini almıştı. Dudaklarını yalıyor, âdeta bir köpek gibi sesler çıkarıyor... ve maviş maviş

bakıyordu. Fakat kadıncağız ne lakırdı söylüyor, ne ayağa kalkabiliyordu. Bu biçim bir bayılma hadisesi ilk defa gördüm.»

Sait Faik'in bu olayı açlıktan bayılma gibi anlatmış olması, ilk bakışta bunun bir senkop olduğunu düşündürmektedir. Ancak, bayılan kadının değişik bakışı, konuşamaması ve ayağa kalkamaması, bu arada «dudaklarını yalıyor, âdeta bir köpek gibi sesler çıkarıyor» olması gibi özellikleri senkop teşhisiyle bağdaştırmak zordur; tersine, bilinç kaybının eşlik ettiği otomatizma (kompleks parsiyel nöbet) olarak yorumlamak, daha uygun olabilir. Nitekim, «bu biçim bir bayılma» ifadesi, iyi tanınan senkoptan çok, daha az tanınan kompleks parsiyel nöbet lehine değerlendirilebilir.

Sait Faik'in tasvir ettiği diğer bayılma vakaları ise, daha çok basit senkop olaylarına benzemektedir.

Vaka.¹¹ "Bursa'dan Cesur Bir İhtiyar Geldi" yazısında: Bu davanın ikinci sahnesi Mişel'in baygınlık geçirmesiyle nihayet buldu.»

«- ...Ya, müddeiumumi bey oğlum, beni görünce bayılıverdi.»

Vaka.¹² "D Grubu Sergisi" yazısında:

«Bereket versin sonbahara! Yoksa "d" grubunun 15'inci resim ve heykel sergisinde, muhakkak bir-iki bayılan olurdu. Bir kalabalık, bir kalabalıktı!...»

Vaka.¹³ "Bir Muharririn Mektubu" yazısında:

«Bildiyim bir şey varsa, İzmir'de bir çocuk öldürüldü ve halk, koca bir halk kütlesi, Fethi Bey'in boynuna sarıldı, ağladı, bayıldı ve birçok şikayetler etti, kimden, neden, niçin?»

Epileptik nöbet vakalarının tersine, epileptik olmayan bu bayılma vakalarının ayrıntılı tasvir edilmemiş olması, Sait Faik'in bunları daha az önemseydiği biçiminde yorumlanabilir. Sait Faik, "Saül" başlıklı bir oyun çevirmeye başlamış, fakat muhtemelen yarım bırakmıştır.¹⁴ Oyunda, Birinci Şeytan, Kral Saül için şöyle der:

«Öyle ise, ona acımak yok. Madem ki o bizi yerlerimizden etti, biz de Kral Saül'de yerleşiriz.»

«Sulu şeyler! Ciddi olmaya çalışın. Önce yerlerimize yerleşelim, ondan sonra istediğiniz kadar gülün. Herkes kendi istidadına göre işi hele bir paylaşsın.»

Kral Saül'un öfke patlamalarının epileptik nöbet olarak yorumlandığını hatırlamadan, buradaki «yerleşmek» ifadesini anlamak mümkün değildir.¹⁵ Nitekim, Dördüncü Şeytan, şöyle der:

«Korku. Ben, tahtına yerleşeceğim. Mum ışığını nasıl soluğumla üfleyp titretirsem onun ümitlerini de öyle titreteceğim.»

Bir başkası, ekler:

«İsmim Kibir. Ben de hareminizde yer tutacağım. Bu elbisenin altında çırılçıplak olacak. Soğuk rüzgârlar estiği zaman tiril tiril titreyecek bu elbisenin altında sıcakta.»

Buradaki «titremek» de, konvülsiyondan başka bir şey olmasa gerekir.

Öte yandan, Sait Faik'in yazılarında, "gerçek" nöbet tasvirlerinin dışında, başka ilginç değinmeler de bulunmaktadır. Mesela "Bir Hastalık" hikayesinde, bir benzetme dikkati çekmektedir:¹⁶

«Dört sene dışını sıkabilir de halini belli etmezse, krizi dört senede bir tutan hastalığa da hastalık denmez. Ama kriz geçtikten sonra rahatlamak şart. Benim size anlatacağım bir köylüdür. Krizi her gün tazelenen, tazelandirilen zavallı bir köylü.»

Bu anlatım, en çok epilepsiye uyar gibi görünmektedir; oysa Sait Faik'in kastı, başkadır:

«Artık bu hastalığın ismi anlaşıldı: Milletvekili hastalığı.»

«Ruhi bir hastalıktır. Bütün ruhi hastalıkların günümüzde tedavisi "choc" tedavidir.»

Demek ki burada, bir metafor ("istiare", "eğretileme") söz konusudur. Kaldı ki, bu iki «hastalık» arasında bir fark daha vardır:

«Benzerlerine pek yakında rastlanacağına göre, demek daha virüsüne antibiyotikler tesir etmiyor. O halde, bu korkunç hastalık insan nesillerinden binde birine çaresiz yapışacak. Korkunç sıfatıyla sıfatladığıma bakmayın! Bu hastalık yalnız tutulmayanlar için öyledir. Tutulanlar için tadına varılmaz, korkunç surette zevkli bir hastalıktır. Evet, pek zevklidir.»

Sait Faik, önce «korkunç hastalık» demiş, fakat hemen «korkunç surette zevkli bir hastalık» biçiminde değiştirmiştir. Öyleyse bu «hastalık», hiç de «korkunç» değil, tersine «tadına varılmaz» ve «pek zevklidir»; «korkunç hastalık» ise, epilepsi

olsa gerekir! Demek ki damgalanma, metafora bile damgasını vurmuştur.

"Teşekkür" başlıklı yazısında, bir başka metafor dikkati çekmektedir:¹⁷

«Ölüm, bence bir alâkasızlıkla başlar ve biter. Bazı, gün ortasında, dipdiri, rüzgâr arkamdan iter vaziyette öldüğüm olmuştur. Bütün alâkalarım kesilmiş olur. Bu bir saat devam etse tam manasıyla ölmüşümdür.»

Burada «ölüm» diye anlatılan olay, «tam manasıyla ölmüş» olmadığına göre, gerçek ölüm değildir. Öyleyse, neyin metaforu olduğunu sormak gerekmektedir. Ayrıntılar, daha iyi anlamaya yardımcı olabilir:

«Bereket devam etmez; çabuk geçer. Yanından geçenler seni anlayamazlar. Hatta sen konuşursun. Gayet akıllı lakırdılar bile söylersin. Hatta dünya ile bir alâkan varmış gibi dünyaya ve dünya işlerine ait hükümler verirsin. Ama yalandır.»

Bu olayın üç önemli özelliği tasvir edilmiştir: birincisi, «devam etmez, çabuk geçer», yani kısa süren bir nöbettir; ikincisi, «bütün alâkalarım kesilmiş olur», yani bir bilinç kaybıdır; üçüncüsü de, o sırada «konuşur», yani otomatizmadır. Sanki «ölüm» metaforuyla anlatılan olay, bir kompleks parsiyel nöbete uymaktadır.

Benzer bir metafor, "Ormanda Uyku" hikayesinde de yer almaktadır:⁵

«Hasta olduğum günlerde hislerimin, fikirlerimin izah edilemez, karanlık bir şiir gibi gözükten tarafı vardı. İnsanları sevmemekliğimin sebeplerini buluverirdim. Nefret, kin içindeydim. Her güzellik beni normal zevklerin ötesine çeker, dudaklarım başka dudağa değdiği zaman bir ölümün, bir enerjisizliğin adımlarını duyardım. İnsanlar ölürken böyle mi ölürlerdi? Son nefes denilen şey ne müthiş bir şeydi öyle ise. Hiçbir taarruz kabiliyeti kalmamış bir adamın feveranı ile başkasına sarılırdım...»

«Hasta olduğum günlerde» ifadesini, "nöbet geçirdiğim günlerde" biçiminde okumak pekala mümkündür. O zaman, «ölüm» ve «son nefes» metaforu da, aydınlanıverir. Tıpkı «volkan» metaforu gibi:

«Yeniden yepyeni bir insan olmak için zaman zaman bir volkan haliyle bir şeyler püskürüyordum.»

Aniden «püskürme» bir nöbet, «zaman zaman» da nöbetlerin tekrarlaması olsa gerekir.

Sait Faik, "Rakı Şişesinde Balık Olmak İsteyen Şair" yazısında, arkadaşı Orhan Veli Kanık'a sorar:¹⁸

«- Şiire ne zaman başladınız?»

Orhan Veli'nin cevabı, ilginçtir:

«- Bu hastalık bende on bir, on iki yaşlarında başladı.» Buradaki «hastalık» nitelemesi de, şiirin yerini tutan bir metaforudur. Vaka 3'teki «sinir hastalığı» ile aynı yaşlarda başlaması, belki yalnızca bir tesadüf olabilir; fakat öyle olsa bile, ilginç bir tesadüftür.

Tartışma

Sait Faik Abasıyanık'ın hikayelerinde ve diğer yazılarında, epileptik nöbetlerin ve benzer olayların birçok defa beliren bir tema olması, dikkat çekicidir. Sait Faik'in üstün gözlem ve anlatım yeteneğini gösteren nöbet tasvirleri, epilepsiye özel bir ilgi duyduğunu düşündürmektedir. Nöbet tasvirlerinin ötesinde, metaforlara kadar varan bu ilginin bir açıklaması olmalıdır.

Sait Faik'in epilepsiye ilgisini açıklamak için, başlıca iki hipotez öne sürülebilir: ya başka kişilerin geçirdiği nöbetlere tanık olmuştur; veya kendisi nöbet geçirmiştir. Başkalarının geçirdiği nöbetlere tesadüfen tanık olma ihtimalinin nispeten düşük olduğu göz önüne alındığında, bir yakınının veya kendisinin nöbet geçirmesi ihtimali öne çıkmaktadır.

Sait Faik'in "Teşekkür" başlıklı yazısından bir alıntı, bu açıdan dikkat çekicidir:²

«Bir meşhur muharrir birisi bir roman götürmüş. Okumasını rica etmiş. Meşhur muharrir sormuş:

- Siz bu yazdığınızı yaşadınız mı?

- Yok, demiş, öteki, müşahedelerimin mahsulü...

Muharrir kitabı iade etmiş:

- O halde okuyamam beyim... demiş.»

Aynı yazıdaki şu iki cümle de, bu bakımdan ifşa edicidir:

«Yaşanmamış şeyin manası yoktur.»

«Yani eksik bir şey yalnız müşahede.»

Bu alıntılar, Sait Faik'in başkalarının geçirdiği nöbetlere tanık olmasından çok, kendisinin nöbet geçirdiği hipotezi lehine yorulabilir. Nitekim Yaşar Kemal de, "Sait Faik'le Görüşme" başlıklı yazısında, şu konuşmayı ve yorumu aktarmıştır:¹⁹

«- Ne var ne yok Sait? dedim. Hikâye yazıyor musun? - Yok, dedi, yaşıyorum.

Hüzünlü, ılık, insan sevgisi dolu hikâyelerini Sait yazmaz, yaşar.»

Bununla birlikte, Gülen Erdal'ın "Sait Faik'le Son Röportaj" başlıklı yazısındaki konuşma, bu yoruma uymamaktadır:²⁰

«- Hikâyeleriniz yaşanmış vakalar mıdır, yoksa hayal mahsulü müdür?

- Vakalar yaşanmış değildir, onları ben hayalimde yaşattırım. Şahısların bazıları hayatta tanıdığım kimselerdir.»

Elbette bunlar, iki ihtimal (tanıklık veya yaşamışlık) için de dolaysız delil sayılamaz. Buna karşılık, Sevengül Sönmez'in "A'dan Z'ye Sait Faik" kitabında, "askerlik" başlığı altında aktarılan bilgi, daha dikkat çekicidir:²¹

«Sait Faik askerlik yapmamıştır. Asabiye Kliniği'nden aldığı bir rapor, askerlikten muaf tutulmasını sağlamıştır.»

Sait Faik'in «askerlikten muaf tutulmasını sağlamış» olan rapordaki kesin teşhis, ne yazık ki, kitapta yer almamaktadır. «Asabiye Kliniği'nden aldığı» bu rapordaki teşhis için bir ihtimal de, epilepsidir. Bu raporun aslının bulunması, Sait Faik'in epilepsiye ilgisinin açıklanması için belki de en önemli delili sağlayabilecektir.

Kaynaklar

1. Sait Faik. Bütün Eserleri 3. On Beşinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 161-2.
2. Sait Faik. Bütün Eserleri 6. On Dokuzuncu Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 80.
3. Sait Faik. Bütün Eserleri 7. On İkinci Basım. Bilgi Yayınevi; Kasım 2001. s. 123-6.
4. Sait Faik. Bütün Eserleri 13. Beşinci Basım. Bilgi Yayınevi; Eylül 2000. s. 45-50.
5. Sait Faik. Bütün Eserleri 1. Yirmi Birinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 189-98.
6. Sait Faik. Bütün Eserleri 7. On İkinci Basım. Bilgi Yayınevi; Kasım 2001. s. 55-7.
7. Sait Faik. Bütün Eserleri 11. Yedinci Basım. Bilgi Yayınevi; Ekim 2000. s. 22-84.
8. Sait Faik. Bütün Eserleri 15. Dördüncü Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 70-4.
9. Sait Faik. Bütün Eserleri 1. Yirmi Birinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 59-63.

10. Sait Faik. Bütün Eserleri 8. On Üçüncü Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 53-5.
11. Sait Faik. Bütün Eserleri 8. On Üçüncü Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 119-24.
12. Sait Faik. Bütün Eserleri 8. On Üçüncü Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 86-90.
13. Sait Faik. Bütün Eserleri 9. On Birinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 112-4.
14. Sait Faik. Bütün Eserleri 15. Dördüncü Basım. Bilgi Yayınevi. Aralık 2001. s. 99-119.
15. Daras MD, Bladin PF, Eadie MJ, Millett D. Epilepsy: Historical Perspectives. In: Epilepsy: A Comprehensive Textbook. Second Edition. Lippincott Williams & Wilkins 2008. Volume One; 13-39.
16. Sait Faik. Bütün Eserleri 7. On İkinci Basım. Bilgi Yayınevi; Kasım 2001. s. 97-8.
17. Sait Faik. Bütün Eserleri 9. On Birinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 69-73.
18. Sait Faik. Bütün Eserleri 8. On Üçüncü Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 91-7.
19. Sait Faik. Bütün Eserleri 10. Sekizinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 176-9.
20. Sait Faik. Bütün Eserleri 10. Sekizinci Basım. Bilgi Yayınevi; Aralık 2001. s. 185-9.
21. Sevgül Sönmez. A'dan Z'ye SAİT FAİK. Yapı Kredi Yayınları; Şubat 2007. s. 40.